

نشر نویسه یارسی

رهنمودهائی برای آموزش

فرهنگ

رویکردهای عملی به ارتباطات بینا فرهنگی

نویسندگان: آنه سی. وینترگروست • جو مک وی

مترجمان: معصومه استاجی • رضامراد صحرایی • زینب امیری

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

- سرشناسه Wintergerst, Ann C. وینترگرت، آن سی.
عنوان و نام پدیدآور رهنمودهایی برای آموزش فرهنگ: رویکردهای عملی به ارتباطات بینفرهنگی / نویسندگان آنه سی.
وینترگرت و مگویی، جو؛ مترجمان معصومه استاجی، رضامراد صحرایی، زینب امیری.
مشخصات نشر تهران: نشر نویسه پارس، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری ۳۳۵ صفحه
شابک ۹۷۸-۶۰۰-۷۰۳۰-۸۶-۸
وضعیت فهرست نویسی فیبا
پادداشت عنوان اصلی: Tips for teaching culture: practical approaches to intercultural communication, c2011
موضوع زبان انگلیسی -- راهنمای آموزشی - خارجیان English language -- Study and teaching -- Foreign speakers
موضوع زبان انگلیسی آمریکایی -- جنبه‌های اجتماعی United States -- Social aspects
موضوع مهارت‌های زبانی -- ایالات متحده Language arts -- United States
موضوع آموزش و پرورش چند فرهنگی -- ایالات متحده Multicultural education-- United states
موضوع کودکان - زبان Children - Language
شناسه افزوده مکویی، جو McVeigh, Joe
شناسه افزوده استاجی، معصومه، ۱۳۵۷ - مترجم
شناسه افزوده صحرایی، رضامراد، ۱۳۵۵ - مترجم
شناسه افزوده امیری، زینب، ۱۳۶۹ - مترجم
رده بندی کنگره L.B1۵۷۶/۹۰۹۱۳۹۷
رده بندی دهوی ۴۲۸/۲۴
شماره کتابشناسی ملی ۵۵۳۴۸۲۴

این کتاب ترجمه‌ای است از:

Tips for teaching culture

Practical approaches to intercultural communication

©2011 by Pearson Education, Inc.

نویسندگان: آنه سی. وینترگرتست Ann C. Wintergerst

جو مک‌وی Joe McVeigh

مترجمان: معصومه استاجی، رضامراد صحرایی، زینب امیری

طراح جلد، گرافیک، ناظر فنی هنری: محمد محرابی

صفحه‌آرایی: محمد محرابی

ناشر: نشر نویسه پارسی

دفتر انتشارات: ۰۲۱-۷۷۰۵۳۲۴۶

فروشگاه: ۰۲۱-۶۶۴۶۱۰۰۷

سامانه پیام کوتاه: ۳۰۰۰۴۵۵۴۵۴۱۴۲

وبگاه: www.neveeseh.com

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۸

شمارگان: ۳۰۰ نسخه

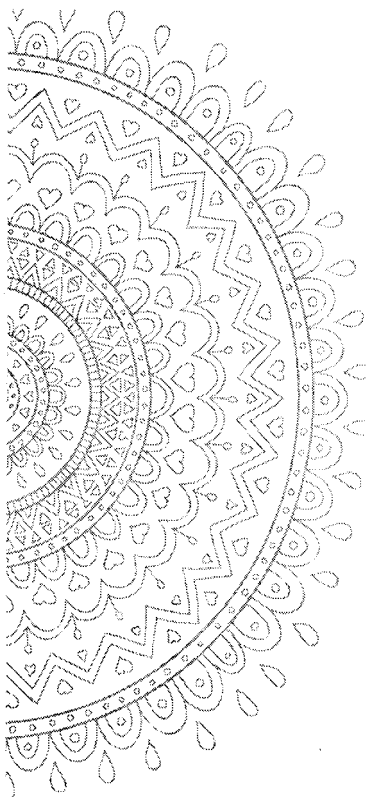
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۰۳۰-۸۶-۸

چاپ و صحافی: نقطه

قیمت: ۵۰۰۰ تومان

کلیه حقوق محفوظ و متعلق به «نشر نویسه پارسی» است.
تکثیر و انتشار این اثر یا قسمتی از آن به هر شیوه، بدون مجوز قبلی و کتبی
ممنوع و مورد پیگیری قانونی قرار خواهد گرفت.

۸۶	۹
----	---

زبان فارسی یکی از مهم‌ترین ارکان هویت ما ایرانیان است. این زبان، در کنار زبان لاتین و زبان سانسکریت، یکی از سه زبان کلاسیک جهان است اما یک تفاوت مهم با آنها دارد.

زبان فارسی امروز، نه یک شاخه یا به تعبیر زبان‌شناسان یک خواهر از زبان فارسی باستان، بلکه خود همان زبان است که در گذر قرن‌ها، زنده و بالنده باقی مانده و به یک گنجینه عظیم معرفتی تبدیل شده است. بی‌تردید، زبان فارسی کهن‌ترین نظام ارتباطی زنده بشری است که روزگاری زبان میانجی بخش عظیمی از جهان بوده است. هم‌اکنون نیز، اگرچه زبان رسمی سه کشور ایران، افغانستان و تاجیکستان است، اما در بیش از ده کشور دیگر نیز سخنور بومی دارد که از آن جمله می‌توان به عراق، ترکیه، ارمنستان، گرجستان، ترکمنستان، قزاقستان، ازبکستان و حتی بخش‌هایی از داغستان روسیه اشاره کرد.

این سابقه دیرپا زبان فارسی را، بسان یک درخت زنده کهنسال، به نماد بالندگی فرهنگ و هویت ما ایرانیان تبدیل کرده است. نگاهی به سیر تحولات اجتماعی و فرهنگی اعصار و قرون مختلف نشان می‌دهد که زبان فارسی، همچون یک مادر فداکار، هویت و فرهنگ اصیل ما ایرانیان را در خود حفظ کرده است. تاریخ گواهی می‌دهد که فرهنگ و اصالت امروز ما ایرانیان بدون زبان فارسی، امکان بقا نداشته است.

امروز، این زبان پرمغز و گوش‌نواز در بیش از هشتاد کشور جهان بطور رسمی در دانشگاه‌ها و حتی مدارس آموزش داده می‌شود. اگر مراکز آموزشی غیررسمی را نیز در نظر بگیریم، می‌توان ادعا کرد که زبان فارسی در بیش از یکصد کشور جهان آموزش داده می‌شود. تردیدی نیست که هر جا زبان فارسی هست، فرهنگ و معرفت و اصالت نهفته در ذات آن نیز می‌تواند حضور داشته باشد؛ مشروط بر آنکه آموزش زبان فارسی به مثابه یک نظام ارتباطی هدف غایی نباشد؛ بلکه این آموزش مقدمه درک فرهنگ و آداب و ادبیات نهفته در زبان فارسی باشد.

زبان و فرهنگ رابطه‌ای تنگاتنگ دارند به گونه‌ای که می‌توان گفت هیچ زبان طبیعی‌ای بدون ویژگی‌های فرهنگی‌اش امکان بقا ندارد. اساساً، مهمترین دلیل

ناپایداری نظام‌های ارتباطی غیرطبیعی یا مصنوعی، مثل اسپرانتو و مانند آن، که ساختاری بسیار ساده دارند و به راحتی یاد گرفته می‌شوند، بی‌فرهنگی آنهاست. فرهنگ ریشه زبان است و زبان محصول فرهنگ. البته در این تمثیل باید به مفهوم واقعی فرهنگ و دیدگاه‌های مختلف پیرامون آن، از جمله کلان‌فرهنگ^۱ و خردفرهنگ^۲ توجه داشت (ن.ک فصل ۲۱ کتاب حاضر).

فرهنگ از آن جهت مهم و حیاتی است که آئینه هویت، نگرش، هنجارها، باورها و همه ارزش‌های واقعی اهل هر زبان است. به همین دلیل، آموزش فرهنگ جزء لاینفک آموزش زبان است و دستیابی به توانش ارتباطی مؤثر، بدون یادگیری فرهنگ و مفاهیم فرهنگی پایه ممکن نیست. بی‌جهت نیست که بسیاری از محققان و پژوهشگران زبان و زبان‌آموزی، فرهنگ را پس از مهارت‌های چهارگانه زبانی (شنیدن، صحبت کردن، خواندن و نوشتن)، مهارت پنجم به‌شمار می‌آورند؛ یعنی همانند سایر مهارت‌ها، باید آن را بصورت هدفمند و برنامه‌ریزی شده آموزش داد.

تاکنون، فقط در ایران، حدود ۳۵۰ عنوان کتاب برای آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان تألیف شده است (دبیرمقدم و همکاران، ۱۳۹۶)^۳. در خارج از ایران نیز، بیش از ۱۰۰ عنوان کتاب در کشورهای مختلف تألیف گردیده است. نگاهی نقادانه به این آثار ما را به دو نکته رهنمون می‌شود:

- ۱) آموزش فرهنگ اساساً مورد توجه مؤلفان نبوده است و آنها هیچ طرح و برنامه مشخص و هدفمندی برای آن نداشته‌اند. اکثر قریب به اتفاق آثاری که در ایران تألیف شده‌اند، از این دسته‌اند.
- ۲) آموزش فرهنگ مورد توجه بوده، اما فرهنگی که در کتاب‌ها بازنمایی شده برداشت ناقص و حتی سوگیرانه منفی مؤلفان بوده است.

کتاب رهنمودهایی برای آموزش فرهنگ (وینترگرست و مک‌وی، ۲۰۱۰)، با این هدف ترجمه شد که مدرسان و آموزگاران زبان فارسی، درکنار توجه به توانش زبانی فارسی‌آموزان، به توانش ارتباطی و خصوصاً ارتباط بینا فرهنگی آنها نیز توجه

¹ big C culture
² small c culture

^۳ کتابشناسی توصیفی آژها (۱۳۹۶)، به کوشش محمد دبیرمقدم و همکاران، تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی.

کنند و برای آن برنامه‌ریزی هدفمند و ساختارمند داشته باشند. این کتاب در ۸ فصل تنظیم شده و مجموعاً در قالب ۵۲ فعالیت ارتباطی، ۵۲ رهنمود برای آموزش فرهنگ در کلاس‌های زبان دوم/خارجی پیشنهاد داده است.

فصل اول کتاب، به بررسی «مفهوم فرهنگ» پرداخته و برای آنکه خوانندگان به درک عمیق و موثری از این مفهوم دست یابند، ۶ فعالیت ارتباطی جالب و جذاب را معرفی نموده است. فصل دوم، «رابطه زبان و فرهنگ» را به زبانی ساده و قابل فهم توضیح داده است. در این فصل نیز، ۸ رهنمود در قالب ۸ فعالیت ارتباطی کلاسی معرفی شده است. فصل سوم به «ارتباطات غیرکلامی» و مفهوم آنها در فرهنگ‌های مختلف اختصاص یافته است. این فصل حاوی اطلاعات جالبی درباره ارتباطات غیرکلامی و سوء برداشت‌های احتمالی از آنها است. برای آنکه زبان‌آموزان بطور عملی با این ارتباطات آشنا شوند، ۷ رهنمود در قالب ۷ فعالیت ارتباطی جالب و هیجان‌برانگیز پیشنهاد شده است. فصل چهارم رابطه «فرهنگ و هویت» را مورد توجه قرار داده است و برای آموزش فرهنگ از این زاویه، ۶ فعالیت ارتباطی را پیشنهاد کرده است. فصل پنجم، به مسئله «شوک فرهنگی و سازگاری میان فرهنگی» پرداخته که یکی از مسائل مبتلا به در آموزش زبان دوم/خارجی است. رهنمودهای پیشنهاد شده برای برطرف کردن شوک فرهنگی و تقویت سازگاری میان فرهنگی فارسی‌آموزان خارجی بسیار راهگشا هستند. این رهنمودها در قالب ۵ فعالیت ارتباطی مؤثر پیشنهاد شده‌اند. در فصل ششم، «روش‌های سنتی آموزش فرهنگ» مورد بحث قرار گرفته است. در این فصل نیز، ۸ رهنمود آموزشی در قالب ۸ فعالیت ارتباطی معرفی شده است. فصل هفتم، رابطه بین «آموزش و فرهنگ» را می‌کاود و در فصل هشتم نیز به رابطه بین «فرهنگ و مسئولیت‌پذیری اجتماعی» توجه شده است. در این دو فصل نیز، مجموعاً ۱۲ رهنمود آموزشی در قالب ۱۲ فعالیت ارتباطی معرفی شده است.

تاجاییکه مترجمان مطلع هستند، کتاب حاضر تنها کتابی است که برای آموزش فرهنگ به زبان فارسی ترجمه شده است. امیدواریم این ترجمه مقدمه تألیف کتاب‌های اصیل و معتبر برای آموزش فرهنگ غنی ایرانی و اسلامی ما به

خارجیان و حتی کودکان ایرانی باشد. این کتاب برای هرکسی که به امر آموزش زبان فارسی اشتغال دارد، سودمند است؛ خصوصاً می‌تواند منبع مناسبی برای درس «مسائل فرهنگی و بینافرهنگی آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان» در مقطع کارشناسی ارشد رشته آژفا باشد.

گروه مترجمان

اسفند ماه ۱۳۹۷

با شنیدن کلمه فرهنگ، چه چیزی به ذهنتان خطور می‌کند؟ برخی افراد به یاد بازدید از مکان‌های شگفت‌انگیز و خوردن غذاهای جدید می‌افتند. برخی دیگر مشکلات برقراری ارتباط با افراد فرهنگ‌های دیگر را به خاطر می‌آورند. حال، با شنیدن عبارت آموزش فرهنگ چه چیزی در ذهنتان نقش می‌بندد؟ بعضی از افراد معلمانی را در ذهنتان تجسم می‌کنند که تعطیلات رسمی، اعیاد، غذاها و شخصیت‌های برجسته فرهنگ مقصد را به شاگردانشان می‌آموزند. بعضی دیگر به اهمیت توضیح و توصیف مهارت‌ها و راهکارهای موردنیاز برای ارتباط موفق روزانه در فرهنگ مقصد می‌اندیشند.

کتاب رهنمودهانی برای آموزش فرهنگ موضوعی را مورد کاوش قرار می‌دهد که از زمان انتشار کتاب زبان‌شناسی در میان فرهنگ‌ها^۱ (۱۹۵۷) نوشته روبرت لادو، توجه معلمان زبان را به خود معطوف ساخته است؛ یعنی ماهیت درهم‌آمیخته فرهنگ و زبان در کلاس زبان. در نوشتن این کتاب، درباره بهترین شیوه‌های معرفی و توضیح مفاهیم و دلالت‌های واژه فرهنگ برای زبان‌آموزان و معلمان تعمق کردیم. هدف کتاب پیش رو این است که درک خوانندگان را از مفاهیم بنیادی فرهنگ و ارتباطات بینافرهنگی افزایش دهد، آن‌ها را با شیوه‌های آموزش این مفاهیم در کلاس کاملاً آشنا کند و نیز فعالیت‌هایی را فراهم آورد که امکان بحث و تبادل نظر در میان شاگردان را میسر سازند.

کتاب رهنمودهانی برای آموزش فرهنگ تلاش می‌کند که مفهوم فرهنگ و ارتباطات بینافرهنگی را برای مدرسان زبان دوم/خارجی تشریح کند. مطالب و موضوعات آن همگی مبتنی بر پژوهش، تمرین عملی و تجربه است. معلمان به کمک فعالیت‌های ارائه شده در هر فصل آگاهی بینافرهنگی شاگردانشان را بالا می‌برند. ساختار هر فصل به گونه‌ای تنظیم شده است که نخست تعدادی رهنمود برای آموزش و بررسی ابعاد مختلف فرهنگی معرفی می‌شود. سپس پژوهش‌های مرتبط با موضوع مورد بحث قرار می‌گیرند و در پایان برای تسهیل عملکرد کلاسی معلم ایده‌هایی در قالب فعالیت عملی ارائه می‌گردد.

¹ Linguistics Across Cultures

بخش	رهنمود	صفحه	عنوان فعالیت
۱-۱	از زبان‌آموزان بخواهید فرهنگ را طبق دیدگاه خود تعریف کنند.	۲۳	فرهنگ چیست؟
۲-۱	آگاهی زبان‌آموزان از فرهنگ را برانگیزید.	۲۶	بررسی فرهنگ
۳-۱	ابعاد پنهان فرهنگ را آشکار کنید.	۲۹	بررسی توده‌یخی
۴-۱	به زبان‌آموزان پیاموزید که فرهنگ‌های مختلف یک پدیده را به گونه‌های مختلفی ارزش‌گذاری می‌کنند.	۳۵	شفاف‌سازی ارزش‌های فرهنگی
۵-۱	درک زبان‌آموزان را از کارکرد فرهنگ افزایش دهید.	۴۰	فرهنگ در عمل
۶-۱	آگاهی زبان‌آموزان را از اضطراب ناشی از انطباق فرهنگی برانگیزید.	۴۴	ترفندهای مقابله با اضطراب
۱-۲	رابطه بین فرهنگ، زبان و تفکر را تشخیص دهید.	۵۳	توصیف روابط
۲-۲	جوامع زبانی مختلف را شناسانی کنید.	۵۸	زبان جلسات
۳-۲	تأثیر جنسیت بر زبان را درک کنید.	۶۲	مرد می‌گوید، زن می‌گوید
۴-۲	تفاوت‌های بین زبان گفتار و نوشتار را بررسی کنید.	۶۶	نوشتار در مقابل گفتار
۵-۲	معنای بافتی زبان را تشخیص دهید.	۷۱	زبان در بافت
۶-۲	کنش‌های گفتاری موجود در ارتباطات روزمره را شناسانی کنید.	۷۵	نقش‌های زبان
۷-۲	مفهوم وجهه (چهره) را بشناسید.	۷۸	حفظ وجهه
۸-۲	سبک‌ها و سیاق‌های ارتباطی را تشخیص دهید.	۸۱	در را ببند
۱-۳	مفاهیم اساسی ارتباطات غیرکلامی را شناسانی کنید.	۸۹	ابعاد مختلف ارتباط غیرکلامی
۲-۳	پیوند بین ارتباطات کلامی و غیرکلامی را مورد تأکید قرار دهید.	۹۴	هممم؟
۳-۳	با کارکردهای ارتباطات غیرکلامی آشنا شوید.	۹۷	بایست یا برو؟

ردیف	رهنمود	صفحه	عنوان فعالیت
۳-۴	به درک زبان‌آموزان از مفهوم فضای فیزیکی کمک کنید.	۱۰۱	فاصله‌ات را از من نگه دارا
۳-۵	مفاهیم گوناگون زمان را معرفی کنید.	۱۰۵	زمان خود را مدیریت کنید
۳-۶	تفاوت‌های بین ارتباطات با زمینه بالا و پایین را مورد تأکید قرار دهید.	۱۰۸	متوجه منظورم نشدی؟
۳-۷	مفاهیم مجاورت‌شناسی، حرکت‌شناسی و حرکات بدنی در ارتباطات غیرکلامی را بررسی کنید.	۱۱۳	چگونه می‌گویید...؟
۴-۱	هویت شخصی خودتان را شناسایی کنید.	۱۲۴	من چه کسی هستم؟
۴-۲	هویت و نقش‌های جنسیتی را بررسی کنید.	۱۲۷	آن زن یا مرد کیست؟
۴-۳	آگاهی زبان‌آموزان را از هویت و نقش‌های اجتماعی بالا ببرید.	۱۳۲	شما چه کسی هستید؟
۴-۴	تفاوت‌های بین هویت‌های فرهنگی را شناسایی کنید.	۱۳۶	من و فرهنگ
۴-۵	تفاوت‌های بین فرهنگ‌های فردگرا و جمع‌گرا را تشخیص دهید.	۱۴۰	تنها یا با دیگران
۴-۶	تأثیر هویت قومیتی را بر هویت اجتماعی نشان دهید.	۱۴۳	هویت‌های قومیتی در فیلم
۵-۱	علل و مراحل شوک فرهنگی را تشخیص دهید.	۱۵۴	مراحل شوک فرهنگی
۵-۲	نشانه‌های شوک فرهنگی را شناسایی کنید.	۱۵۶	نشانه‌های شوک فرهنگی
۵-۳	تأثیرات شوک فرهنگی را خنثی کنید.	۱۶۱	مقابله با شوک فرهنگی
۵-۴	سبک فرهنگی خود را بررسی کنید.	۱۶۵	سبک‌های فرهنگی خودم
۵-۵	تضاد فرهنگی را کاهش دهید.	۱۶۹	امتناع از کلیشه‌ها و تعصبات فرهنگی
۶-۱	از ادبیات برای آشنایی با فرهنگ استفاده کنید.	۱۷۸	مرتب کردن شعر
۶-۲	از هنر برای آشنایی با فرهنگ استفاده کنید.	۱۸۲	مشاهده و بررسی فیلم در کلاس

بخش	رهنمود	صفحه	عنوان فعالیت
۳-۶	زبان‌آموزان را در معرض مصادیق مختلف فرهنگ مقصد قرار دهید.	۱۸۵	شنیدن کی بود مانند دیدن
۴-۶	زبان‌آموزان را به تحقیق درباره فرهنگ مقصد ترغیب نمایید.	۱۸۸	متخصص کشور
۵-۶	برای کاوش فرهنگ از مهارت‌های حل مسئله زبان‌آموزان استفاده کنید.	۱۹۱	مفهوم زمان از یک فرهنگ به دیگری فرق می‌کند
۶-۶	زبان‌آموزان را ترغیب کنید تا به ایفای نقش، اجرای نمایش و شبیه‌سازی مسائل فرهنگی بپردازند.	۱۹۴	یک سوء تفاهم فرهنگی؟
۷-۶	زبان‌آموزان را در یادگیری تجربی و تکالیف عینی درگیر کنید.	۱۹۷	بازدید از سوپرمارکت
۸-۶	تعطیلات، جشن‌ها و مراسم مذهبی فرهنگ مقصد را به زبان‌آموزان معرفی کنید.	۱۹۹	جشن تعطیلی
۱-۷	تفاوت بین انتظارات متقابل معلم و شاگرد را در فرهنگ‌های مختلف بررسی کنید.	۲۱۰	رفتار کلاسی
۲-۷	ویژگی‌های کلاس‌های چندفرهنگی را بشناسید.	۲۱۵	اعتماد به نفس در برقراری ارتباط
۳-۷	تفاوت سبک‌های ارتباطی در کلاس را بررسی کنید.	۲۱۸	نشانه‌های مکالمه
۴-۷	با والدین شاگردان که اهل فرهنگ‌های مختلف هستند ارتباط برقرار کنید.	۲۲۲	کنفرانس میان‌فرهنگی والد-معلم
۵-۷	به زبان‌آموزان کمک کنید تا خود را با زندگی دانشجویی تطبیق دهند.	۲۲۶	زندگی با هم‌اتاقی‌ها
۶-۷	با دیدگاه‌های فرهنگی مختلف نسبت به امتحان آشنا شوید.	۲۳۰	رفتارهای مناسب در امتحان
۱-۸	جهت آموزش فرهنگ از روش تعلیم انتقادی استفاده کنید.	۲۳۹	چهارگوشه
۲-۸	در کلاس از اصول آموزش چند فرهنگی استفاده کنید.	۲۴۴	تشریک هویت‌ها
۳-۸	حس احترام به تنوع و تفاوت‌های قومیتی را در شاگردان به وجود بیاورید.	۲۴۸	احترام به دیگران

ردیف	عنوان فعالیت	صفحه	توضیحات
۴-۸	تعادل قدرت در کلاس	۲۵۱	تعادل قدرت و نقش‌های معلم و شاگرد را بررسی کنید.
۵-۸	موضوعات جدل‌برانگیز	۲۵۵	در کلاس مسائل جدل‌برانگیز را با احترام مدیریت کنید.
۶-۸	اندیشیدن دربارهٔ صلح / اقدام به ایجاد صلح	۲۵۸	مفاهیم مسئولیت‌پذیری اجتماعی، اصول اخلاقی و حقوق بشر را معرفی کنید.

فصل اول
بررسی فرهنگ

به پرسش‌های زیر توجه کنید:

- با شنیدن کلمه فرهنگ به چه چیزی می‌اندیشید؟
- از تعامل با افراد فرهنگ‌های دیگر چه تجربه‌ای دارید؟
- آیا تاکنون در فرهنگ دیگری زندگی کرده‌اید؟ اگر چنین است، چه خاطراتی از آن را به یاد دارید؟

بسیاری از معلمان زبان انگلیسی تعاملات میان فرهنگی را تجربه کرده‌اند. ممکن است به کشورهای دیگر سفر کرده، در آنجا زندگی و یا کار کرده و یا صرفاً دربارهٔ زبان‌ها و فرهنگ‌های دیگر مطالعه کرده باشند. اگرچه همهٔ ما ممکن است این نوع تعاملات را تجربه کرده باشیم، شاید نتوانیم نقش فرهنگ در زندگی خود و شاگردانمان را به یاد بیاوریم. در این فصل، امیدواریم آگاهی خوانندگان از فرهنگ و ماهیت آن، تأثیرات غیرمنتظرهٔ آن بر زندگی خود و نحوهٔ ارتباط خودمان با افراد دیگر فرهنگ‌ها را بالا ببریم.

کلاس آموزش زبان دوم/خارجی مکانی است که در آن فرهنگ‌های مختلف در تعامل با هم قرار می‌گیرند. در این مکان، زبان‌آموزان ضمن فراگیری زبان و فرهنگ جدید، هر کدام تجربه و پیشینهٔ فرهنگی خود را به همراه می‌آورند که البته ممکن است با پیشینهٔ فرهنگی دیگر اعضای کلاس و معلم متفاوت باشد. آن‌ها غالباً نقش فرهنگ در آموزش و یادگیری زبان را درک نمی‌کنند. ما، در جایگاه معلم، موظفیم نه تنها زبان‌آموزان را با زبان مقصد و فرهنگ آن آشنا کنیم، بلکه باید از تأثیری که فرهنگ بر زندگی روزمره آن‌ها دارد آگاه باشیم.

رهنمودهایی جهت بررسی فرهنگ

شش رهنمود ارائه شده در این فصل، پیشنهاد‌های ویژه‌ای را به معلمان می‌دهند که به واسطهٔ آن‌ها زبان‌آموزان را به آگاه‌مندی از نقش و تأثیر فرهنگ - چه فرهنگ خود، چه دیگران - تشویق می‌نمایند. برای هر رهنمود، ضمن شرح مختصری از پیشینهٔ پژوهشی با آن، ایده‌های عملی را برای استفادهٔ کلاسی ارائه می‌دهیم.

رهنمودها

۱. از زبان‌آموزان بخواهید فرهنگ را طبق دیدگاه خود تعریف کنند.
۲. آگاهی زبان‌آموزان از فرهنگ را برانگیزید.
۳. ابعاد پنهان فرهنگ را آشکار کنید.
۴. به زبان‌آموزان بیاموزید که فرهنگ‌های مختلف یک پدیده را به گونه‌های مختلفی ارزش‌گذاری می‌کنند.
۵. درک زبان‌آموزان را از کارکرد فرهنگ افزایش دهید.
۶. آگاهی زبان‌آموزان را از اضطراب ناشی از انطباق فرهنگی برانگیزید.

در این فصل، فرهنگ، ابعاد و مفاهیم اساسی آن را به زبان‌آموزان معرفی می‌کنیم تا بتوانند از سوء تفاهم‌های بینا فرهنگی و میان فرهنگی دوری کنند. فعالیت‌های ارائه شده آگاهی آن‌ها را از فرهنگ بالا برده و موقعیت‌هایی را به آن‌ها نشان می‌دهند که بتوانند در ارتباطات فرهنگی خود به خوبی عمل کنند. هدف ما افزایش دانش پژوهش-محور زبان‌آموزان و روش‌هایی کاربردی برای معلمان است که با آن‌ها بتوانند نقش تسهیل‌گر را داشته باشند و شاگردان نیز بتوانند به رشد فرهنگی برسند.

۱. از زبان‌آموزان بخواهید فرهنگ را طبق دیدگاه خود تعریف کنند.
زبان‌آموزان تفاسیر و تعاریف مختلفی از فرهنگ دارند. به منظور این که مفهوم فرهنگ در گروه‌های کلاسی به درستی بحث کنیم، بهتر است از زبان‌آموزان بخواهیم نظرات خود را درباره آن ابراز کنند.

آنه^۱، یکی از مؤلفین کتاب حاضر، در دوره پیشرفته آموزش مهارت گفتاری و شنیداری زبان انگلیسی به عنوان زبان دوم^۲ تدریس می‌کند. دانکر^۳، یکی از شاگردان وی که اهل توگو است، در این مورد به آنه گفت که قصه‌های مادر بزرگش او را با فرهنگ آفریقائی آشنا کرد. به عنوان دانشجوی خارجی در ایالات متحده، وی به کمک برنامه‌های تلویزیونی و موسیقی‌های رادیویی تلاش کرد فرهنگ آمریکایی را بشناسد. او چنین

¹ Ann

³ Donkor

² ESL (English as a Second Language)

می‌گوید: «من با قصه‌های مادر بزرگم با فرهنگ آفریقانی آشنا شدم و اکنون که در آمریکا زندگی می‌کنم، رسانه فرهنگ آمریکایی را به من معرفی می‌کند.» در نهایت، او تصور می‌کرد که تعریف شخصی خودش از فرهنگ فقط و فقط برای خودش کاربرد دارد. اما دانکر تنها فردی نیست که چنین وضعیتی دارد. شاگردان ما اغلب بیشتر از آنچه تصور می‌کنند دارای اشتراکات فرهنگی هستند.

آنچه پژوهشگران می‌گویند

واژه فرهنگ مفهومی پویا، گسترده دارد و پدیده پیچیده و متغیری است که می‌توان از زوایای مختلفی به آن نگریست. رشته‌های وابسته مردم‌شناسی، جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، زبان‌شناسی و ارتباطات همگی فهم ما را از فرهنگ، ارتباطات بینا فرهنگی و آگاهی میان فرهنگی گسترش داده‌اند. هر کدام از این رشته‌ها فرهنگ را از جنبه خاصی تعریف می‌کنند. مردم‌شناسان از نظرگاه مطالعه افراد بشری به فرهنگ می‌نگرند و جامعه‌شناسان آن را بر حسب روابط اجتماعی بینا-فردی و گروهی تعریف می‌کنند.

روانشناسان از چشم‌انداز ذهن بشر و رفتار وی و زبان‌شناسان از دیدگاه زبانی، فرهنگ را تعریف می‌کنند. متخصصین حوزه ارتباطات نیز فرهنگ را از منظر تعاملات بشری و تبادل اطلاعاتی بین آن‌ها می‌بینند.

در سال ۱۹۵۲، دو مردم‌شناس در تلاش برای یافتن تعریفی فراگیر از مفهوم فرهنگ، مطالعه‌ای پیمایشی بر روی تقریباً سیصد پژوهش موجود انجام دادند، اما متأسفانه به هدف خود نرسیدند. با وجود این، سه ویژگی کلی فرهنگ را آشکار نمودند: جنبه تاریخی آن، به هم پیوستگی بین مؤلفه‌ها و ماهیت غامض آن (کروبر و کلاکن، ۱۹۵۲).

در سال ۱۹۹۹، طرحی با عنوان معیارهای ملی آموزش زبان خارجی^۲ در کشور آمریکا اولویت‌هایی را برای آموزش زبان خارجی در این کشور صادر کرد. در این طرح، برای مفهوم فرهنگ سه گروه مؤلفه به هم پیوسته قائل شدند: آثار^۳، روش‌ها^۴ و دیدگاه‌ها^۵ - که البته می‌توان آن‌ها را به صورت مصنوعات بشری^۶، کنش‌ها^۷ و معانی نیز توصیف نمود (موران^۸، ۲۰۰۱، ص. ۲۳).

^۱ Kroeber and Kluckhohn, 1952

^۲ National Standards in Foreign Language Education

^۳ products

^۴ practices

^۵ perspectives

^۶ artifacts

^۷ actions

^۸ Moran

و تجارب اساسی و بنیادی می‌دانند که در میان گروهی از افراد مشترک هستند. دیکاپوا و وینترگرست^۱ (۲۰۰۴) فرهنگ را عقاید، هنجارها و نگرش‌های مشترکی قلمداد می‌کنند که ضمن هدایت رفتارهای گروه خاصی از افراد، به درک آن‌ها از جهان کمک می‌کند.

استلا تینگ-تومی^۲ (۱۹۹۹، ص. ۱۰) که محقق حوزه ارتباطات است، فرهنگ را این‌گونه تعریف می‌کند: «مجموعه پیچیده‌ای از الگوهای اعتقادی، ارزشی، هنجاری، نمادین و سنتی که کمابیش بین اعضای گروه خاصی مشترک هستند.» درست همانند پیترسون (۲۰۰۴)، تینگ-تومی فرهنگ را به یک کوه یخ تشبیه می‌کند. در این قیاس، لایه‌های عمیق‌تر فرهنگ را سنن، عقاید و ارزش‌هایی شکل می‌دهند که در دیدرس ما نیستند (یعنی تنها سطح بیرونی کوه یخ را می‌بینیم). بیرونی‌ترین لایه این توده فرهنگ را مدهای گوناگون، موسیقی پاپ، و نیز سرخ‌های کلامی و غیرکلامی تشکیل می‌دهند که به راحتی دیده می‌شوند.

روبرت کولز^۳ (۱۹۹۶) -مدرس ارتباطات میان‌فرهنگی- تعریف جامع زیر را برای فرهنگ ارائه می‌دهد:

فرهنگ نظام یکپارچه‌ای از الگوهای رفتاری اکتسابی است که مشخصه گروه خاصی از افراد است. این مفهوم به شیوه کلی زندگی گروه‌های بشری اشاره می‌کند که شامل افکار، گفتار و کردار اعضای آن گروه و نگرش‌ها و احساسات آن‌ها می‌شود. فرهنگ اکتسابی است و از نسلی به نسل دیگر انتقال می‌یابد.

دامن^۴ (۱۹۸۷) هشدار می‌دهد که هنگام فراگیری فرهنگ جدید، باید آگاهانه و بدون قضاوت به رویدادها، رفتارها و موقعیت‌ها بنگریم و در جستجوی کشف اطلاعات و طرح سؤال باشیم. طی این عمل، الگوهای فرهنگی خود و فرهنگ موردنظر را آگاهانه می‌بینیم و این آگاهی مسیر درک ما را از فرهنگ ناآشنا هموار می‌سازد. همان‌طور که می‌بینید، اتفاق نظر چندانی درباره تعریف فرهنگ وجود ندارد. اما زبان‌آموزان می‌توانند با بررسی فرهنگ و تبادل نظر در مورد ابعاد مختلفش، آن را بشناسند.

¹ DeCapua and Wintergerst

² Stella Ting-Toomey

³ Robert Kohls

⁴ Dامن

آنچه معلم می‌تواند انجام دهد

معلمان می‌توانند با زبان‌آموزان در این مورد بحث کنند که چگونه به تعریف و دیدگاه کنونی خود از فرهنگ رسیده‌اند و چگونه این مفهوم با زندگی‌شان گره خورده است. آنه، یکی از مؤلفین کتاب حاضر، که اصالتاً اهل آلمان است، اغلب به شاگردان خود یادآوری می‌کند که به‌عنوان گویندهٔ غیربومی زبان انگلیسی همواره مجبور بوده است فرهنگ آلمانی خود را با فرهنگ آمریکایی جدیدش تطبیق بدهد، با وجود این، با هر دو فرهنگ شناخته می‌شود. وی خاطرنشان می‌کند که صرفاً به یک فرهنگ به بهای از دست دادن فرهنگ دیگر تعلق ندارد، بلکه کاملاً با دو فرهنگ زندگی می‌کند و نه تنها از دوزیانه بودن، بلکه از دوفرنگه بودن هم لذت می‌برد.

معلمان می‌توانند با استفاده از فعالیت‌های کلاسی که شاگردان را تشویق به بیان ایده‌هایشان می‌کنند، درک آن‌ها را از ماهیت فرهنگ بالا ببرند. در فعالیت (۱-۱) از زبان‌آموزان خواسته می‌شود که تعریف خود از فرهنگ را بیان کنند. تبادل نظر در مورد مفهوم فرهنگ در آغاز کلاس برای زبان‌آموزان مفید است، زیرا آن‌ها را برای درک بهتر نقش فرهنگ در زندگی روزمره‌شان آماده می‌کند.

فعالیت ۱-۱. فرهنگ چیست؟

سطح: متوسط - پیشرفته

جزوه: هیچ کدام

رهنمود: از زبان‌آموزان بخواهید فرهنگ را طبق دیدگاه خود تعریف کنند.

گام‌ها:

۱. جملهٔ روبرو را روی تختهٔ کلاس بنویسید:
«فرهنگ..... است.»
۲. شاگردان را به گروه‌های کوچکی تقسیم نموده و از آن‌ها بخواهید با تبادل نظر جای خالی جملهٔ بالا را پر نمایند.
۳. از گروه‌ها بخواهید نظراتشان را با همهٔ اعضای کلاس به اشتراک بگذارند. می‌توانید نظرات را روی تخته بنویسید.
۴. دوباره از گروه‌ها بخواهید جملهٔ روبرو را کامل کنند. اما، هر گروه تنها یک جمله را بنویسد: «فرهنگ..... است.»